

صنایع روستایی عاملی تأثیر گذار بر فرآیند توسعه اقتصادی و اجتماعی

« نمونه‌ی تجربی، روستاهای شهر بومهن »

تاریخ پذیرش مقاله: ۸۸/۵/۳۰

تاریخ دریافت مقاله: ۸۷/۱۱/۱۰

دکتر اسماعیل نصیری* (استادیار دانشگاه پیام نور)

چکیده

استراتژی ورود صنایع به نواحی روستایی به عنوان راهکاری جهت توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورهای در حال توسعه تلقی می‌شود. مسلم است که نواحی صنعتی روستایی باعث جذب صنایع کوچک در روستاها موجب تقویت اقتصاد روستایی، افزایش ارزش افزوده مواد تولیدی، ایجاد مشاغل، صرفه جویی در مصرف سرمایه‌ها می‌شود. در این تحقیق به منظور ارزیابی تأثیر نواحی صنعتی در توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی، ده روستا که (که در این بین پنج روستا دارای صنایع و پنج روستا فاقد صنایع هستند) در پیرامون شهر بومهن که در ۴۰ کیلومتری کلانشهر تهران واقع شده است به عنوان جامعه نمونه انتخاب شدند. نتایج به دست آمده از این تحقیق که با استفاده از روشهای آماری (پارامتری و ناپارامتری) و مطالعات میدانی در سال ۱۳۸۶ به دست آمده، بیانگر آن است که در دو جامعه نمونه از ده شاخص برگزیده خوراک، پوشاک، کیفیت مسکن، رضایت و ثبات شغلی و عدم مهاجرت و انگیزه ماندگاری و ... در روستاهای مورد مطالعه تفاوت معناداری را نشان می‌دهند.

واژه‌های کلیدی

صنایع روستایی، فرایند توسعه‌ی روستایی، بومهن، شاخصهای توسعه‌ی اقتصادی و اجتماعی.

* esmael.nasiri@yahoo.com

مقدمه

بررسی مقوله‌ی راهبردهای توسعه‌ی روستایی در کشورهای جهان سوم نشان می‌دهد که هر یک از این کشورها متناسب با ویژگیهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و تاریخی خود رویکردهای متفاوتی را در این زمینه داشته‌اند. یکی از راهبردهای مهم توسعه در ایران در دهه‌های ۱۳۵۰، ۱۳۶۰، ۱۳۷۰ استراتژی صنعتی کردن روستاها و طرح ایجاد نواحی صنعتی روستایی است (اختر، ۱۳۸۳، ص ۹۳).

هر چند گسترش خدمات زیربنایی از عوامل بسترساز توسعه روستایی تلقی می‌شوند، اما نیل به توسعه‌ی یکپارچه و پایدار روستایی تدوین برنامه‌هایی را ایجاب می‌نماید که بتواند بنیانهای اقتصادی جوامع روستایی را تقویت نماید. زیرا با توجه به اینکه شالوده اقتصاد روستایی بر بخش کشاورزی متکی است، علیرغم سرمایه‌گذاریهای دهه‌های اخیر هنوز پویایی لازم را به دست نیاورده است (حسینی، ۱۳۸۱، ص ۲۳). با توجه به محدودیت منابع تولیدی و ظرفیت اشتغال زایی بخش کشاورزی که قادر به نگهداری نیروی آزاد شده روستایی نمی‌باشد و بالا بردن ضریب اشتغال زایی در بخش صنعت و مسأله وابستگی آن به تولیدات کشاورزی، مقوله گسترش صنایع را در نواحی روستایی مطرح می‌شود. (Abraham, 2004, P13) هر چند این مقوله برای اولین بار در برنامه‌ی عمرانی دوم (قبل از انقلاب) مطرح شده است، لیکن چون رویکرد اصلی برنامه‌های عمرانی ماقبل انقلاب در بخش صنعت بر استراتژی توسعه‌ی صنعتی در نقاط شهری استوار بود، صنایع روستایی هیچگاه نتوانسته جایگاه واقعی خود را در عمران روستایی بیابد. (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۸۴، صص ۲۰-۱۷).

در سالهای آغازین انقلاب نیز عمده فعالیتهای روستایی به اجرای طرحهای زیر ساختی و فیزیکی معطوف بود. تا اینکه در برنامه اول توسعه‌ی اقتصادی- اجتماعی جمهوری اسلامی ایران، صنایع روستایی به لحاظ اهمیتی که در بالا بردن سطح درآمد روستائیان و ایجاد زمینه‌های ارتقاء تکنولوژی فعالیتهای سنتی و بومی داشته است، مورد توجه قرار گرفت یکی از طرحهای دولت در این برنامه ایجاد نواحی صنعتی روستایی است (وزارت جهاد کشاورزی، ۱۳۸۵، صص ۲۳-۲۰).

یکی از سیاست‌های اساسی دولت در توسعه‌ی روستایی تنوع بخشیدن به اقتصاد روستا، جلوگیری از مهاجرت بی‌رویه از مناطق روستایی به مناطق شهری، کاهش نابرابری‌های فضایی بین مناطق شهری و روستایی است که این اهداف کلی در قالب برنامه‌ها و طرح‌هایی تدوین شده و به صورت هدایت شده در بخش‌های مختلف کشور به ویژه در نواحی روستایی در حال اجرا است. در

این زمینه گروهی از محققان توسعه‌ی روستایی، صنعتی شدن روستا را به عنوان سنگ بنای استراتژی توسعه آینده مورد بحث قرار داده و معتقدند صنعتی شدن روستایی در چارچوب طرح جامع ملی و نیز افزایش نرخ صادرات در جهت ایجاد تعادل در تراز پرداخت‌ها با سه هدف عمده اصلاح درآمد سرانه، کاهش بیکاری و کاهش عدم تعادل بین منطقه‌ای امری اجتناب‌ناپذیر در فرآیند توسعه‌ی اقتصادی است. به این مهم در دو دهه‌ی اخیر استقرار صنایع در روستا در قالب شهرک‌ها و نواحی صنعتی در دستور کار مسئولان و برنامه‌ریزان کشور قرار گرفته است (کلانتری، ۱۳۸۰، صص ۲۴-۱۵).

در این مقاله ابتدا با بیان مسأله و ضرورت و اهمیت آن هدف از تحقیق مشخص شده و سپس پایه‌های نظری پژوهش شرح داده می‌شود.

طرح مسأله

صنایع روستایی به دلیل ایجاد اشتغال، افزایش درآمد و کاهش فقر در جامعه روستایی به ویژه در جوامعی که اقتصاد کشاورزی حکمفرماست از اهمیت به‌سزایی برخوردار است. مسائل و مشکلات زیستی، اختلاف درآمد و سطح زندگی بین جوامع شهری و روستایی که از عوامل مهم مهاجرت‌های روستایی - شهری است، بسیاری از برنامه‌ریزان را به اتخاذ استراتژی‌های جدید توسعه‌ی روستایی به ویژه صنعتی کردن روستاها وا داشت. بنابراین باید به متنوع‌سازی اقتصاد روستایی و کارا نمودن آن از طریق ایجاد انواع فعالیت‌های اقتصادی به خصوص صنعتی کردن روستاها توجه نمود (مطیعی لنگرودی، ۱۳۸۲، صص ۱۵۲).

نظریه‌ی صنعتی شدن مناطق روستایی به عنوان یک کاتالیزور در جهت ایجاد اشتغال و افزایش درآمد و آخرین چاره کار برای حل مشکل فقر مناطق روستایی، هم‌اینک بخشی بالقوه در جهت حل مشکل بیکاری برای مناطق محروم روستایی محسوب می‌گردد. (ورنون، ۱۳۷۲، صص ۴۸).

بر اساس این دیدگاه صنعتی شدن روستا و گسترش فعالیت‌های غیر کشاورزی عاملی در افزایش رفاه و تأمین کالاها و خدمات ضروری برای خانوارهای روستایی محسوب می‌شود. تأثیرات و نفوذ صنعت در مناطق روستایی ضمن ایجاد اقتصادی فال می‌تواند دارای اثرات تکاثری باشد، به طوری که تجربیات کشورهای متعدد نشان می‌دهد هر تغییری ساختاری از طریق صنعتی شدن نه تنها نقش اقتصادی با ارزش در مناطق روستایی ایجاد می‌کند بلکه منجر به اقتصاد خود رانشی می‌شود. (Wetize, 2006, P 63). بر این اساس صنعتی شدن می‌تواند نقش بسیار مهمی در توسعه‌ی

روستایی از طریق افزایش تولیدات روستایی، بهره برداری، ایجاد فرصت های شغلی، تأمین نیازهای اساسی و ایجاد پیوند با دیگر بخش های اقتصادی ایفا نماید.

ضرورت و اهمیت مسأله

مفهوم نواحی روستایی در اواخر قرن نوزدهم در کشورهای صنعتی به عنوان وسیله ای برای ترویج برنامه ریزی و مدیریت توسعه ی صنعتی روستاها ظاهر شد. (Small,2006,P18)

ساده ترین تعریف برای یک ناحیه ی روستایی عبارت از: «قطعه بزرگی که بین صنایع مختلف هم زمان تقسیم شده و توسعه یافته است و ویژگی آن امکان تقسیم زیر ساختها و نزدیکی زیاد کارگاههای صنعتی روستایی است».

در حقیقت نواحی صنعتی روستایی مکانهای منطقه بندی شده برای فعالیتهای صنعتی هستند که در آنها زیربناها چون جاده، نیرو و سایر خدمات و تجهیزات برای تسهیل در رشد صنایع روستایی باشد (Pears,2007, PP48-53).

دلایل تأسیس نواحی صنعتی روستایی در بسیاری از کشورهای در حال توسعه عبارتند از:

- پیشبرد توسعه اقتصاد روستایی به لحاظ شتاب در توسعه ی اقتصادی، ایجاد فرصتهای شغلی در روستاها، تمرکز زدایی صنعت و اشاعه ی منافع ناشی از صنعتی شدن به صورتی یکنواخت تر در روستاها، ارتقاء و افزایش بازدهی و تولید در صنایع کوچک و متوسط روستایی (Cral, 2007, P31).

بنابراین صنعتی شدن یک تصمیم سرنوشت ساز در زمینه ی توسعه ی اقتصادی و اجتماعی کشورهای جهان سوم است و ضرورتی غیر قابل انکار می باشد. و صنعتی شدن روستایی به عنوان قسمتی از سیاست توسعه ی همه جانبه ی روستایی که قادر است هم با ایجاد فرصت های شغلی و هم با تأمین نیازهای اساسی جمعیت روستایی گامی در جهت توسعه ی روستایی باشد، معرفی شده است. لذا کوشش برای تمرکز زدایی پاره ای از صنایع به خصوص صنایع تبدیلی جهت استفاده بهینه از منابع محلی برای افزایش تولید و مصرف در ابعاد محلی حرکتی ضروری جهت حصول به توسعه ی روستایی است. این حرکت در بلند مدت ضمن ایجاد اشتغال به توزیع درآمد و تولید پایدار نیز مساعدت می نماید. (Chadwilk, 2007, P20-21).

صنعتی شدن از چنان اهمیتی برخوردار است که تحقق پیشرفت های فنی و کاربرد آن در صنعت در طی سه قرن اخیر دلیل اصلی رشد و توسعه ی اقتصادی کشورهای پیشرفته در جهان امروز است. کشورهای توسعه یافته هر کدام با فاصله زمانی متفاوت به مرحله صنعتی شدن رسیده و ناگهان

پس از رسیدن به این مرحله خیزش بزرگ خود را در توسعه‌ی اقتصادی آغاز نمودند. به طوری که آنچه که اکنون سبب تفاوت در درجه توسعه یافتگی کشورهای جهان گشته، میزان فعالیت‌های صنعتی این کشورها و توان نیروی کار آنها در ارتقاء کمی و کیفی تولیدات می باشد (Zamanch,2006, PP17-19).

اهداف تحقیق

بررسی رابطه معنی داری بین استقرار کارگاه‌های صنعتی با تغییرات شاخصهای اقتصادی و اجتماعی در روستاهای شهر بومهن.

فرضیه تحقیق

به نظر می رسد که استقرار واحدهای صنعتی در روستاهای جامعه‌ی نمونه در بهبود درآمد، الگوی مصرف و تغییرات در ترکیب سنی جمعیت، ثبات شغلی و مشارکت در امور روستاها موثر بوده است.

جامعه آماری

جامعه آماری شامل خانوارهای روستاهای دارای صنایع (پنج روستا) و فاقد صنایع (پنج روستا) است.

روش نمونه گیری

نمونه آماری این تحقیق شامل ۲۰۰ نفر از سرپرستان خانوارهای روستایی هستند که با استفاده از فرمول « کوکران» تعداد نمونه‌ها در روستاهای مذکور انتخاب شده و سپس خانواده‌های روستایی نیز به صورت نمونه گیری تصادفی ساده تعیین شدند. از آمار پارامتری (فراوانی، میانگین، تحلیل واریانس، آزمون F، دانکن و آزمون T) و آمار ناپارامتری (آزمون من وایتنی) جمعیت تحلیل بهتر نمونه‌ها بهره گرفته شده است.

روش گردآوری داده ها

گردآوری داده‌ها با تنظیم پرسش نامه در روستاهای مورد مطالعه تشکیل دهنده نمونه آماری انجام پذیرفته است.

روش تجزیه و تحلیل داده ها

بعد از مطالعه پرسش نامه های تکمیل شده و کدبندی پاسخ ها و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار کامپیوتری SPSS 11.5 انجام شده است که نتایج حاصله در ذیل گزارش گردیده اند.

ادبیات و پایه های نظری پژوهش

در این قسمت با توجه به اهمیت تئوریها و دیدگاههای موجود در زمینه صنایع روستایی و تأثیر آن در توسعه روستایی به ادبیات نظری پژوهش پرداخته می شود:

ام. تی. هاگ ضمن تحلیل فرایند توسعه روستایی بر این باور است که در امتداد با دیگر بخش های اقتصادی و اجتماعی، صنعت باید به عنوان مهم ترین مؤلفه ی هر برنامه ی توسعه ی یکپارچه روستایی پذیرفته شود. ماهیت و الگوی صنعتی شدن چه در ابعاد کوچک مقیاس، و یا صنایع دستی و چه در صنایع بزرگ مقیاس تابع مواد خام اولیه و منابع انسانی در ابعاد محلی و منطقه ای است. هاگ تصریح می کند که صنعتی شدن ضمن ایجاد مهارت های جدید و ایجاد هماهنگی موجب شکستن موانع سنتی رشد اقتصادی در مناطق روستایی است (مومنی، ۱۳۸۵، ص ۱۲).

یو. سی. نایاک ضمن تحلیل روندهای توسعه روستایی در کشورهای در حال توسعه معتقد است که ارائه ی طرح های توسعه برای مناطق روستایی این کشورها غالباً با شکست روبرو شده اند. از نظر وی تنها راه حل مشکل فقر و بیکاری مناطق روستایی ایجاد فرصت های شغلی است و برنامه ریزی جهت استقرار صنعت در مناطق روستایی می تواند ضمن ایجاد اشتغال، اهداف توسعه ی روستایی را محقق سازد. دیوید راجرز با بررسی اثرات استقرار صنعت در شهرک ها و مناطق روستایی ایالت آیوا نشان می دهد که صنعتی شدن روستایی منافع وسیعی را برای اجتماعات مورد مطالعه در برداشته به طوری که سبب افزایش یکپارچگی خانوارها، افزایش درآمد سرانه و توزیع متعادل درآمد ها شده است. (مطیعی لنگرودی و همکار، ۱۳۸۴، صص ۴۳-۴۰).

جی. آبراهام نیز با بررسی الگوی صنعتی شدن روستایی هند معتقد است که استقرار صنعت در مناطق روستایی توانسته نقش بسیار مهمی در ایجاد اشتغال و درآمد داشته باشد. صنعتی شدن روستایی با استفاده از منابع محلی سبب تحکیم الگوی عدم تمرکز صنایع بوده و پلی است که پیوند بین مناطق شهری و روستایی ایجاد می کند و در واقع اختلاف زندگی در نواحی شهر و روستا کاهش می یابد.

جی. تی. شای با بررسی سیاست های توسعه روستایی در کشور تایوان ظهور تخصص گرایی، تعادل مناطق شهری و روستایی، افزایش درآمدهای محلی و افزایش ضریب اشتغال غیر کشاورزی را از اثرات استقرار صنعت در مناطق روستایی می داند. (گرگانی، ۱۳۸۶، صص ۴۳-۳۵).

بر این اساس باید اذعان داشت که امروزه صنعت به عنوان اصلی ترین ابزار در توسعه و به خصوص توسعه ی مناطق عقب مانده نقش محوری را به خود اختصاص داده است. این نقش شاید برخاسته از این واقعیت است که عوامل تولید در بخش صنعت در مقایسه با کشاورزی قابلیت جابجایی و انعطاف پذیری بیشتری با شرایط، اوضاع و احوال محیطی - منطقه ای و ملی دارد. به همین دلیل قطب های توسعه به خصوص در کشورهای جهان سوم و خاصه در مناطقی که فاقد پتانسیل مناسب جهت توسعه کشاورزی هستند، بر مبنای صنعت استوار می شوند. اما به رغم نقش و اهمیت این بخش در توسعه مناطق عقب مانده، بسیاری از دولت ها در کشورهای جهان سوم به دلیل تمرکز در تصمیم گیری و سیاست گذاری، بیشتر به رشد ملی توجه دارند تا به توسعه یکپارچه ی منطقه ای و به همین دلیل برنامه های پنجساله تهیه شده در این کشورها همواره بر میزان نرخ رشد تأکید کرده و برنامه ها و فعالیت ها را در راستای دستیابی به آن تنظیم و اجرا می کنند. بررسی وضعیت صنعتی در این کشورها نشان دهنده این واقعیت است که صنایع عمدتاً در چند قطب توسعه متمرکز شده و مابقی مناطق در واقع از لحاظ صنعتی به طور عقب مانده رها شده اند. این روند نهایتاً منجر به توسعه بیشتر مناطق توسعه یافته و عقب ماندگی بیشتر مناطق عقب مانده می گردد و شکاف بین مناطق را افزایش می دهد. بر این اساس به منظور جلوگیری از رشد ناموزون باید توجه بیشتری به صنعت نمود، به نحوی که صنعت به دلیل انعطاف پذیری و قابلیت جابجایی عوامل تولیدی آن، می تواند به عنوان اهرمی در جهت توسعه، مناطق عقب مانده مورد استفاده قرار گیرد. (نجفی کانی، ۱۳۸۵، صص ۳۱-۳۰).

کشور ایران به عنوان یکی از کشورهای در حال توسعه برای تقویت ساختاری خود باید صنایع روستایی را توسعه دهد زیرا که این دسته از صنایع در توسعه و رشد مناطق روستایی و تعادل بین شهر و روستا از اهمیت زیادی برخوردارند، به طوری که رشد و توسعه بخش کشاورزی افزایش درآمد و سطح رفاه روستائیان، کاهش روند مهاجرت از روستا به شهر و استفاده بهینه از منابع موجود در منطقه را به ارمغان خواهد آورد. ایجاد و گسترش صنایع در مناطق روستایی کشور و طرح آن به عنوان یک جریان تولیدی وسیع و همه جانبه و در جایگاه مکمل و پشتیبان بخش کشاورزی و افزایش درآمد شاغلان این بخش و همچنین یک جانشین نیرومند برای جذب نیروی کار مازاد بر فعالیت های

کشاورزی در مناطق روستایی از اهداف اصلی ایجاد صنعت روستایی کشور می باشد (مهندسین مشاور راهور، ۱۳۸۵، صص ۸۱-۷۲).

قلمرو جغرافیایی مورد مطالعه

شهر بومهن در مختصات جغرافیایی ۳۳ درجه و ۳۶ دقیقه عرض شمالی و ۵۱ درجه و ۴۳ دقیقه طول شرقی واقع شده است. این شهر در ۴۰ کیلومتری کلانشهر تهران واقع شده است و یکی از شهرهای شهرستان تهران می باشد. بومهن در سال ۱۳۸۶ دارای یک دهستان و ۱۸ آبادی مسکونی و ۲ آبادی خالی از سکنه بوده است. (سازمان جغرافیایی ارتش، ۱۳۸۶، ص ۳۳ و وزارت جهاد کشاورزی، ۱۳۸۶، ص ۲۹).

این شهر دارای چهار واحد صنعتی، کارگاهی است که به منظور شناخت بیشتر، هر یک از آنها مورد بحث و بررسی قرار می گیرند. (جدول ۱ و ۲).

الف- واحد صنعتی خرمدشت: در غرب شهر بومهن و در کنار روستای خرمدشت واقع است این شهرک با مساحتی معادل ۸۰ هکتار در سال ۱۳۶۸ به تصویب هیأت دولت رسید و تا کنون حدود ۷۳ درصد اراضی آن به سرمایه گذاران واگذار شده است. تعداد قراردادهای منعقد شده در این شهرک که بزرگترین شهرک صنعتی در محدوده مورد مطالعه است حدود ۱۰۰ فقره و با ظرفیت اشتغال ۳۴۰۰ نفر می باشد. (شرکت شهرکهای صنعتی استان تهران، ۱۳۸۶، ص ۸۳).

مواد غذایی، آشامیدنی، نساجی پوشاک و چرم، چوب و محصولات چوبی و محصولات پلاستیکی، شیمیایی، شیشه و فرآورده های شیشه ای و تولیدات فلز است و ماشین آلات صنعتی از واحدهای تولیدی فعال این شهرک صنعتی می باشند. در خرمدشت امکانات زیربنایی از قبیل آب، برق، مخابرات، موجود بوده ولی در زمینه ی شبکه جمع آوری فاضلات و ایجاد فضای سبز اقدام لازم صورت نگرفته است. (نصیری، ۱۳۸۶، صص ۳۵۱-۳۵۰).

ب- واحد صنعتی سیاه سنگ: این شهرک در قسمت شرقی بومهن و در نزدیکی روستای سیاه سنگ واقع شده است. این شهرک با مساحتی معادل ۵۰ هکتار در سال ۱۳۸۶ به تصویب رسید و حدود ۶۹ درصد از اراضی آن به سرمایه گذاران واگذار شده است. تا کنون ۷۰ واحد تولیدی با ظرفیت ۱۱۰۰ نفر به بهره برداری کامل رسیده است.

ج- واحد صنعتی باغ کمیش: در جنوب بومهن واقع شده است و دارای مساحتی معادل ۳۰ هکتار است که حدود ۸۸ درصد از اراضی آن به افراد واگذار شده است و ظرفیت اشتغال آن حدود ۹۸۰ نفر می باشد.

د: کرشت و پله سنجر: به ترتیب در غرب و شرق بومهن واقع شده است و در مجموع دارای ۴۰ هکتار وسعت می باشد که ظرفیت اشتغال آن حدود ۷۵۰ نفر می باشد (شرکت شهرکهای صنعتی استان تهران، ۱۳۸۶، ص ۴۳)

جدول ۱- مشخصات واحدهای صنعتی در حال بهره برداری در شهر بومهن در سال ۱۳۸۶

مکان صنایع	وضعیت	ظرفیت اشتغال (نفر)	مساحت (هکتار)
خرمدشت	در حال بهره برداری	۵۴۰۰	۸۰
سیاه سنگ	در حال بهره برداری	۱۲۰۰	۵۰
باغ کمیش	در حال بهره برداری	۸۰۰	۳۰
کرشت و پله سنجر	در حال بهره برداری	۶۸۰	۱۰
-	-	۸۰۸۰	۱۷۰

وزارت صنایع و معادن، ۱۳۸۶، صص ۵۳-۵۳ و مطالعات میدانی نگارنده ۱۳۸۶

در مجموع حدود ۱۰۸۰۰ واحد کارگاهی و تولیدی در شهر بومهن وجود دارد که در این بین ۱۰۱۸ واحد کارگاهی - صنعتی به بهره برداری کامل رسیده است. در میان واحدهای تولید فعال (۳۳۶) واحد تولیدی چوب و محصولات چوبی، ۳۱۲ واحد تولیدی شیمیایی ۱۶۰ واحد تولیدی پلاستیکی، ۹۲ واحد تولیدات فلزات و ماشین آلات و تجهیزات، ۳۸ واحد شیشه، ۳۸ واحد کاغذ و مقوا، ۳۵ واحد پوشاک و چرم و ۷ واحد غذایی و آشامیدنی می باشند (نصیری، ۱۳۸۶، صص ۳۵۴-۳۵۳).

جدول ۲- تفکیک تعداد واحدهای کارگاهی - صنعتی و نوع صنایع مستقر در روستاهای دارای صنایع بومهن در سال ۱۳۸۶

باغ کمیش			خرمدشت			
واحدهای فعال	تعداد واحدهای کارگاهی صنعتی	نوع صنایع	ردیف	نوع صنایع	تعداد واحدهای کارگاهی صنعتی	واحدهای فعال
۴۹	۵۸	چوب و محصولات چوبی	۱	چوب و محصولات چوبی	۷۳	۷۲
۴۲	۴۵	شیمیایی	۲	شیمیایی	۷۰	۶۹
۲۳	۲۵	پلاستیک	۳	پلاستیک	۶۵	۶۰
۲۰	۲۷	فلزات و ماشین آلات	۴	فلزات و ماشین آلات	۵۴	۵۴
۳۱	۳۲	شیشه	۵	شیشه	۴۵	۴۳
۳۰	۳۱	کاغذ و مقوا	۶	کاغذ و مقوا	۴۵	۴۱
۱۹۵	۲۱۸		جمع		۳۵۲	۳۳۹

منبع: وزارت صنایع و معادن، ۱۳۸۰، صص ۳۰-۲۵

منبع: وزارت صنایع و معادن، ۱۳۸۶، صص ۲۰-۱۷

گروشت و پل سنجر				سیاه سنگ جدید			
واحدهای فعال	تعداد واحدهای کارگاهی صنعتی	نوع صنایع	ردیف	ردیف	نوع صنایع	تعداد واحدهای کارگاهی صنعتی	واحدهای فعال
۳۹	۴۵	چوب و محصولات چوبی	۱	۱	چوب و محصولات چوبی	۶۸	۵۸
۲۸	۲۸	شیمیایی	۲	۲	شیمیایی	۵۵	۴۹
۲۹	۳۵	پلاستیک	۳	۳	پلاستیک	۴۳	۴۲
۲۵	۳۰	فلزات و ماشین آلات	۴	۴	فلزات و ماشین آلات	۳۸	۳۵
۱۰	۱۲	شیشه	۵	۵	شیشه	۳۵	۳۴
۱۰	۱۰	کاغذ و مقوا	۶	۶	کاغذ و مقوا	۳۹	۳۳
۱۵۱	۱۷۰		جمع	جمع		۲۷۸	۲۵۱

منبع: وزارت صنایع و معادن، ۱۳۸۰، صص ۳۶-۳۵

منبع: وزارت صنایع و معادن، ۱۳۸۶، صص ۳۳-۳۲

تفسیر یافته های تحقیق

بدون تردید ایجاد فرصت های شغلی، افزایش درآمد روستائیان و کاهش فاصله زندگی بین ساکنان شهر و روستا از مهم ترین دلایل شکل گیری و نواحی صنعتی روستایی در بومهن بوده تأثیر ایجاد نواحی صنعتی روستایی در ایجاد اشتغال و افزایش درآمد به طور مستقیم و غیر مستقیم موثر می باشد.

۱- افزایش درآمد

از این رو نتایج حاصل از تأثیر ایجاد صنایع در محدوده ی مورد مطالعه به شرح ذیل قابل بررسی است:

اثرات درآمد زایی که یکی از اهداف مهم استقرار صنایع در نواحی روستایی است در ابتدا در بهبود الگوی مصرفی اعم از کالای مصرفی بادوام، میزان مصرف غذایی، پوشاک و مانند آن متجلی می گردد. به نحوی که تحلیل آماری استخراج شده از پرسشنامه نشان می دهد سطح اقتصادی روستاهای دارای صنایع بومهن نسبت به روستاهای فاقد صنایع بالاتر است. بر اساس مطالعات انجام شده و با مقایسه روستاهای دارای صنایع و روستاهای فاقد صنایع مشخص شد که در روستاهای دارای صنایع نه تنها میزان بیکاری بسیار کمتر است بلکه میزان درآمد، میزان پس انداز و میزان هزینه خانوارهای روستایی به مراتب بالاتر می باشد (جدول ۳).

در ضمن برای مشخص شدن میزان اثر گذاری نواحی صنعتی در درآمد و هزینه خانوار در روستاهای دارا و فاقد صنایع از آزمون t استفاده شده و برای مقایسه ده روستای مورد مطالعه از نظر درآمد و هزینه خانوار نیز از آزمون F دانکن استفاده گردید (جدول ۴ و ۵ و ۶).

جدول ۳- درصد طبقات درآمد خانوارهای روستاهای دارا و فاقد صنایع

نام روستا	۱-۲۰۰	۲۰۱-۴۰۰	۴۰۱-۶۰۰	۶۰۰ و بالاتر
خرمدشت	۵/۲	۷/۷	۳۸/۹	۴۸/۲
سیاه سنگ	۳/۳	۲۷/۲	۳۰/۲	۳۹/۳
باغ کمیش	۲/۱	۴۹/۲	۱۹/۸	۲۸/۹
کرشت	۲	۵۳/۲	۱۹/۵	۲۵/۳
پله سنجر	۱	۵۰/۱	۲۰/۵	۲۸/۴
سنگ لشگری	۳۸	۵۴/۲	۷/۸	.
طاهر آباد	۳۰	۵۸/۳	۱۱/۷	.
گل خندان	۳۷/۸	۶۲/۲	.	.
واصفجان	۲۹/۷	۷۰/۳	.	.
گل دره	۱۷/۷۱	۸۲/۳	.	.

منبع: مطالعات پیمایش میدانی، ۱۳۸۶

جدول ۴- مقایسه میانگین درآمد و هزینه خانوار در بین ده روستای مورد مطالعه بومهن از طریق آزمون F/ دانکن

متغیر	منبع تغییر	مجموع مربعات	درجه آزادی (DF)	میانگین مربعات	Z	سطح معناداری
درآمد	بین گروه ها	۲۷۸۴۹۷.۷	۷	۴۴۰۷۱.۱۰۸	۷/۰۸۳	./۰۰۰**
	درون گروه ها	۵۹۳۲۱۵.۱	۱۱۷	۵۶۳۴.۳۱۷		
	جمع	۸۷۱۷۱۱۳	۱۲۴			
هزینه کالای مصرفی	بین گروه ها	۵۶۳۸.۹۲۵	۷	۷۶۲.۷۰۴	۳/۰۳۳	./۰۰۶**
	درون گروه ها	۲۵۵۶۳.۹۲۴	۱۱۷	۴۱۸.۴۹۵		
	جمع	۳۱۲۰۲.۸۴۸	۱۲۴			
هزینه خوراکیها	بین گروه ها	۲۱۴۷۶.۴۲۹	۷	۲۶۳۹.۴۸۵	۲/۸۰۴	./۰۱۰**
	درون گروه ها	۶۸۴۲۳.۷۱۹	۱۱۷	۶۸۴.۷۳۳		
	جمع	۴۸.۸۹۹۰۰	۱۲۴			
هزینه پوشاک	بین گروه ها	۵۳۹۳.۴۳۸	۷	۷۷۰.۳۴۷	۳/۱۷۶	./۰۰۴**
	درون گروه ها	۳۸۳۷۷.۵۷۳	۱۱۷	۲۴۲.۵۴۳		
	جمع	۴۳۷۷۱.۰۱۱	۱۲۴			
هزینه های درمانی، مسافرت و ..	بین گروه ها	۵۴۶۹.۱۲۹	۷	۷۳۸.۴۳۲	۲/۷۲۱	./۰۳۷*
	درون گروه ها	۲۳۶۳۱.۹۸۲	۱۱۷	۳۸۷.۴۴۴		
	جمع	۲۹۱۰۱۱۱۱	۱۲۴			
مجموع هزینه ها	بین گروه ها	۴۰۷۶۲۸۹۸	۷	۲۶۲۰۸.۹۲۵	۴/۶۱۲	./۰۰۰**
	درون گروه ها	۱۶۱۹۲۹۳۴۹	۱۱۷	۴۵۱۴.۸۱۲		
	جمع	۲۰۲۶۹۲۲۳۱	۱۲۴			

* معناداری در سطح ۰/۰۵ ** معناداری در سطح ۰/۰۱ NS: عدم معنی داری

جدول ۵- گروه بندی ده روستای مورد مطالعه بومهن از نظر درآمد و هزینه خانوار از طریق آزمون F/ دانکن

متغیر روستا	درآمد	هزینه کالاهای مصرفی	هزینه خوراکیها	هزینه پوشاک	هزینه های درمانی، مسافرت و...	مجموع هزینه خانوار
خرمدشت	۴۹۲۰ (D)	۸۲۰ (BC)	۷۳۰ (BC)	۷۱۰ (C)	۲۷۰ (B)	۲۵۳۰ (C)
باغ کمیش	۴۴۸۰ (CD)	۸۴۰ (C)	۸۴۰ (C)	۵۰۰ (CD)	۲۵۰ (B)	۲۴۳۰ (C)
سیاه سنگ	۳۰۳۰ (BC)	۴۲۱ (A)	۷۲۰ (AB)	۴۰۰ (ABCD)	۲۸۰ (AB)	۵۲۲۱ (AB)
گرشت	۳۰۱۲ (BC)	۴۸۱ (ABC)	۶۶۵ (ABC)	۲۶۰ (BCD)	۳۹۰ (AB)	۱۷۹۶ (BC)
پله سنجر	۲۵۵۱ (AB)	۱۲۹۰ (A)	۷۲۰ (AB)	۴۹۰ (A)	۴۱۲ (AB)	۲۹۱۲ (AB)
سنگ لشگری	۲۶۲۱ (AB)	۱۳۲۰ (AB)	۶۴۰ (AB)	۴۵۰ (BCD)	۲۹۱ (A)	۲۷۰۱ (AB)
طاهر آباد	۲۳۴۱ (AB)	۳۸۰ (A)	۲۴۰ (AB)	۴۵۰ (AB)	۳۶۱ (AB)	۱۴۳۱ (AB)
گل خندان	۲۲۲۱ (A)	۴۹۱ (A)	۴۱۰ (AB)	۳۲۰ (A)	۲۹۵ (A)	۱۵۱۶ (A)
واصفجان	۱۴۵۰	۳۲۱ (A)	۲۱۸ (A)	۳۱۰ (A)	۳۱۸ (A)	۱۱۶۷ (A)
گل دره	۱۲۱۰	۲۱۸ (A)	۲۲۸ (A)	۲۱۹ (A)	۲۲۳ (A)	۸۸۸ (A)

جدول ۶- مقایسه میانگین درآمد و هزینه خانوار در روستاهای دارا و فاقد صنایع بومهن با استفاده از آزمون t

متغیرها	عنوان گروه	t	درجه آزادی (df)	سطح معناداری	انحراف معیار	میانگین
درآمد	A	۶.۱۱۳	۱۲۳	۰/۰۰۰**	۷۶.۰۵	۱۴۳.۲۸
	B	۶.۲۶۱	۱۱۳.۵۷	۰/۰۰۰**	۱۱۳.۵۵	۳۳۶.۵۶
هزینه کالاهای مصرفی	A	۲.۶۱۸	۱۲۳	۰/۰۰۰**	۱۲.۷۶	۳۹.۷۷
	B	۲.۶۸۵	۱۲۰.۹۳	۰/۰۰۰**	۲۵.۵۵	۳۸.۸۱
هزینه خوراکیها	A	۳.۸۲۳	۱۲۳	۰/۰۰۶**	۳۶.۱۳	۵۷.۱۳
	B	۳.۸۰۲	۱۱۵.۸۷	۰/۰۰۶**	۲۳.۶۳	۶۹.۷۱
هزینه پوشاک	A	۳.۹۲۸	۱۲۳	۰/۰۰۴**	۲۸.۳۸	۳۷.۹۳
	B	۳.۸۷۴	۱۰۶.۳۶	۰/۰۰۵**	۲۴.۰۸	۳۶.۴۴
هزینه های درمانی، مسافرت و ...	A	۳.۴۴۵	۱۲۳	۰/۰۱۶*	۲۶.۷۲	۳۳.۲۴
	B	۳.۴۵۳	۱۲۱.۷۰	۰/۰۱۶*	۲۷.۴۲	۳۳.۶۵

A: روستاهای فاقد صنایع B: روستاهای دارای صنایع ns: عدم معناداری * : معناداری در سطح ۰/۰۵
 ** : معناداری در سطح ۰/۰۱ منبع : مطالعات پیمایش میدانی، ۱۳۸۶

۲- تغییر در الگوی مصرف

یکی دیگر از مهمترین عواملی که سطح زندگی خانوارها را نشان می دهد، استفاده از کالاهای مصرفی بادوام است. قدر مسلم الگوی استفاده از کالاهای مصرفی با دوام و تغییرات آن می تواند تابع میزان درآمد و افزایش آن در یک مقطع زمانی باشد. بدین معنی که با افزایش درآمد و یا ایجاد درآمد جدید، الگوی استفاده از کالاهای مصرفی بادوام نیز دچار تغییرات اساسی خواهد شد. (طاهر خانی، ۱۳۷۹، ص ۲۳۰)

با چنین فرضیه ای به نظر می رسد تأسیس نواحی صنعتی از طریق ایجاد فرصت های شغلی و افزایش درآمد به طور نسبی تأثیرات قابل قبولی در خرید کالاهای مصرفی بادوام بوجود آورد. لذا به منظور تبیین و آزمون این ادعا، بررسی انواع کالاهای مصرفی بادوام که مبین سطح اقتصادی خانواده است، از قبیل تلویزیون رنگی، ماشین لباسشویی، یخچال فریزر، کولر، ماشین سواری، کامپیوتر، مبلمان و جز آن در بین ۲۰۰ خانوار روستاهای دارا و فاقد صنایع مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفت نتایج حاصل از این تحقیق به شرح ذیل است (جدول ۷).

جدول ۷- میزان مصارف کالا در بین خانوار روستاهای دارا و فاقد صنایع بومهن (درصد)

ردیف	کالای مصرفی	روستاهای دارای صنایع	روستاهای فاقد صنایع
۱	تلویزیون رنگی	۹۶/۵۸	۱۷/۱۸
۲	ماشین لباسشویی (خشک کن)	۴۴/۳۴	۴/۱۲
۳	یخچال فریزر	۸۶/۱۲	۱۵/۱
۴	کولر	۵۳/۸۵	۲/۸
۵	ماشین سواری	۴۸/۵۱	۵/۱
۶	کامپیوتر	۴۷/۹۲	۰
۷	مبلمان	۱۸/۹۴	۰
۸	ویدئو VCD جاروبرقی	۲۰/۱۹	۰
۹	جاروبرقی	۲۴/۱۸	۱

منبع: مطالعات پیمایش میدانی ۱۳۸۶

همانطوری که در جدول شماره ۸ آمده مقایسه میانگین ها با استفاده از آزمون ناپارامتری یومان ویتنی نشان دهنده آن است که همه اقلام مصرفی بادوام که در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفته در روستاهای دارا و فاقد صنایع تفاوت معناداری دارند. یعنی درصد خانوارهایی که اقلام مصرفی زیر را دارا هستند در روستاهای دارای صنایع به مراتب بیشتر از روستاهای فاقد صنایع است.

جدول ۸- مقایسه اقلام مصرفی خانوارها در روستاهای دارا و فاقد صنایع بومهن با استفاده از آزمون Mann-whitney

متغیرها	Manna-whitneyl	Wilcoxin	Z	سطح معناداری
تلویزیون رنگی	۲۷۱۲/۵	۴۴۱۲/۵	-۲/۷۵۳	۰/۰۸۰ Ns
ماشین لباسشویی (خشک کن)	۲۳۷۶/۶	۵۰۸۷/۵	-۲/۹۸۹	۰/۰۰۰**
یخچال فریزر	۱۹۶۷/۵	۳۶۷۸	-۴/۵۹۲	۰/۰۰۰**
کولر	۲۵۷۸/۵	۴۲۹۱/۵	-۱/۸۹۳	۰/۰۰۴**
ماشین سواری	۲۳۵۸/۵	۴۰۶۷/۵	-۲/۸۸۳	۰/۰۰۰**
کامپیوتر	۲۵۲۵/۰	۴۰۷۰/۰	-۲/۳۷۷	۰/۰۰۱**
مبلمان	۲۷۶۸/۰	۴۴۸۲/۰	-۲/۳۴۸	۰/۰۷۰*

NS: عدم معناداری * معناداری در سطح ۰/۰۵ ** معناداری در سطح ۰/۰۰۷

۳- تغییر در ترکیب سنی جمعیت روستایی

میانگین سنی در روستاهای دارای صنایع بسیار پایین تر از میانگین سنی در روستاهای فاقد صنایع است. به عبارت دیگر در روستاهای دارای صنایع اکثر سرپرست های خانوارهایی جزء جمعیت فعال محسوب شده و در گروههای سنی جوان میانسال قرار دارند، در صورتیکه اکثر سرپرست های خانوار روستاهای فاقد صنایع به ترتیب سالخورده و میانسال هستند که دال بر مهاجرت جوانان در روستاهای فاقد صنایع به دلیل بیکاری و مسائل و مشکلات اقتصادی می باشد (جدول ۹)

جدول ۹- طبقه بندی جمعیت فعال در روستاهای دارا و فاقد صنایع بومهن (به درصد)

گروههای سنی	زیر ۳۰	۳۱-۴۰	۴۱-۵۰	۵۱-۶۰	۶۱-۷۰	بالا تر از ۷۰	
روستاهای دارای صنایع	خرمدشت	۲۴/۵	۲۲/۱	۳۲/۴	۱۲/۶	۸	۰/۴
	باغ کمیش	۱۹/۲	۴۲/۱	۲۳/۲	۱۰/۲	۵	۰/۳
	سیاه سنگ جدید	۲۹	۲۷/۲	۳۴/۲	۵/۸	۳	۰/۸
	کرشت	۲۵/۲	۳۰/۲	۳۰/۳	۸/۲	۴	۲/۱
	پله سنجر	۲۲/۱	۳۵/۶	۳۲/۱	۹/۱	۱	۰/۱
روستاهای فاقد صنایع	سنگ لشکری	۴/۷	۵/۹	۱۰/۸	۱۲/۹	۲۵/۲	۴۰/۵
	طاهر آباد	۲/۱	۱۰/۸	۳/۷	۱۵/۲	۲۹/۳	۳۸/۹
	گل خندان	۱/۹	۱۱/۲	۱/۴	۱۱/۱	۲۹/۲	۴۵/۲
	واصفجان	۲/۶	۱۳/۴	۱۲/۸	۱۲/۸	۲۷/۲	۴۳/۸
	گل دره	۲/۱	۱۱/۴	۰/۳	۱۵/۹	۲۵/۱	۴۳/۸
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	

منبع: مطالعات پیمایش میدانی، ۱۳۸۶

۴- جلوگیری از مهاجرت و ماندگاری جمعیت در روستا

مهاجرت های روستا - شهری که پس از اصلاحات اراضی در ایران سرعت فزاینده ای به خود گرفته، هنوز یکی از بزرگترین معضلات کشور محسوب می شود به نحوی که هر ساله تعداد کثیری از جوانان روستایی برای یافتن شغل و درآمد به سوی شهرها مهاجرت می کنند (مطیعی لنگرودی، ۱۳۸۰ ص ۳۶).

جهت بررسی برآیند ایجاد نواحی صنعتی در سطح مناطق روستایی شهر بومهن از دیدگاه ماندگاری شاغلین و تداوم زندگی در روستای محل سکونت متأثر از ایجاد اشتغال جدید، ضمن توجه به انگیزه سرپرست خانوار میزان تمایل خانواده آنها مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفته است. یافته های تحقیق حاکی از آن است که نوع اشتغال در خانوارهای روستاهای دارا و فاقد صنایع تفاوت معنی داری را نشان می دهد، به نحوی که روستاهای خرمدشت باغ کمیش، سیاه سنگ جدید، کرشت و پله سنجر که در کنار نواحی صنعتی واقع شده اند، نه تنها جمعیت فعال خود را از دست نداده اند بلکه جاذب جمعیت هستند. نتایج بررسی ها نشان می دهد که حدود ۳۰/۸ درصد جمعیت روستاهای مذکور مهاجرند که به دلیل اشتغال در واحدهای تولیدی صنعتی در این روستاها اسکان یافته اند (مطالعات پیمایش، میدانی، ۱۳۸۶).

۵- رضایت و ثبات شغلی

ایجاد اشتغال و متعاقب آن رضایت شغلی و ثبات درآمدی نیز از پیامدهای مهم صنعتی شدن روستاهاست و سبب افزایش میزان ماندگاری در روستا می گردد. نبود اشتغال مولد در روستا از دیدگاه بسیاری از نظریه پردازان اقتصادی می تواند به عدم برخورداری از امنیت شغلی و نهایتاً به مهاجرت های روستایی منجر شود. بدین ترتیب یکی از مهم ترین اهداف توسعه نواحی صنعتی روستایی ایجاد اشتغال مولد و پایدار جهت حصول به امنیت و رضایت شغلی روستائیان است.

اطلاعات به دست آمده نشان دهنده آن است که خانوارهای روستاهای دارای صنایع بومهن از رضایت شغلی بالاتری برخوردار بوده و انگیزه ماندگاری آنان نیز به دلیل موقعیت شغلی بیشتر است و این امر در بین شاغلین بخش صنایع بسیار قابل توجه می باشد (جدول ۱۰)

جدول ۱۰- مقایسه رضایت شغلی، بیمه و انگیزه ماندگاری در روستاهای دارا و فاقد صنایع بومهن با استفاده از آزمون یومان ویتنی

متغیرها	Manna - Whitney	Wilcoxon	Z	سطح معناداری
میزان رضایت از شغل	۷۷۹.۷	۳۹۵۷.۵	-۳.۳۷	۰/۰۰۰**
میزان استمرار و تداوم شغل	۲۹۲.۰	۴۶۶۹.۷	-۷.۸۹	۰/۰۰۰**
رضایت از بیمه	۴۲۲۲.۷	۳۹۳۲.۵	-۴.۱۳	۰/۰۰۰**
انگیزه ماندگاری سرپرست خانوار	۵۹۸.۵	۴۷۲.۵	-۵.۱۲	۰/۰۰۰**
انگیزه ماندگاری همسر سرپرست خانوار	۲۱۹۶.۷	۴۲۷۴.۵	-۴.۳۳	۰/۰۰۰**
انگیزه ماندگاری فرزندان سرپرست خانوار	۲۱۴۳.۰	۲۴۲۱۱	-۴.۰۳	۰/۰۰۰**

** معناداری در سطح ۰/۰۱

۶- مشارکت در امور روستا

از دیگر پیامدهای استقرار صنعت ایجاد انگیزه برای مشارکت های مردمی است که به صورت مشارکت مالی، یدی و مشورتی تجلی می یابد. مهم ترین اثر مشارکتی مردم در روستاهای مورد مطالعه در واگذاری زمین، تأمین آب، برق و سایر زیرساختها قابل مشاهده است. بر اساس یافته های آماری می توان ادعان داشت که با افزایش درآمد روستائیان، میزان مشارکت در جهت توسعه و عمران منطقه نیز افزایش می یابد. اگرچه اکثریت خانوارهای روستایی چه در روستاهای دارای صنایع و چه در روستاهای فاقد صنایع دارای مشارکت اعم از مشارکت مالی، یدی و مشورتی هستند، ولی مقایسه ی میانگین ها در ده روستای نمونه مبین آن است که میزان مشارکت در روستاهای دارای صنایع بومهن

به مراتب بیشتر می باشد. نتایج بررسی ها نشان می دهد که بین روستاهای دارا و فاقد صنایع از لحاظ مشارکت مالی و یدی با اطمینان ۹۹ درصد، تفاوت معناداری وجود دارد. در بین ابعاد مشارکتی، گرچه مشارکت مشورتی در روستاهای دارای صنایع بیشتر از روستاهای فاقد صنایع است اما از نظر آماری تفاوت معناداری را نشان نمی دهد (جدول ۱۱ و ۱۲).

جدول ۱۱- نسبت مشارکت خانوار در روستاهای دارا و فاقد صنایع بومهن (درصد)

نوع مشارکت	نسبت مشارکت در روستای دارای صنایع	نسبت مشارکت در روستاهای فاقد صنایع
مشارکت مالی	۹	۵۵/۶
مشارکت یدی	۷۹/۸	۲۲/۶
مشارکت مشورتی	۲۰/۴	۲/۵

منبع: مطالعات پیمایش میدانی ۱۳۸۶

جدول ۱۲- مقایسه شاخص های مشارکتی در روستاهای دارا و فاقد صنایع بومهن با استفاده از آزمون Mann- whitney

نوع مشارکت	Mann- Whitney	Wilcoxon W	Z	سطح معناداری
مشارکت مالی	۱۴۵۵/۰	۱۹۶۶/۰	-۴/۷۱۶	۰/۰۰۰**
مشارکت یدی	۱۵۲۹/۵	۲۲۳۰/۵	-۲/۹۹۷	۰/۰۰۳**
مشارکت مشورتی	۲۸۰۷/۰	۲۵۲۸/۰	-۱/۵۰۴	۰/۱۳۳ Ns

NS: عدم معناداری * معناداری در سطح ۰/۰۵ ** معناداری در سطح ۰/۰۱

۷- استفاده از رسانه های ارتباط جمعی

مطبوعات و رسانه های جمعی اهمیت به سزایی در رشد آگاهی و اطلاعات مردم و به خصوص کشاورزان دارا می باشد که تلویزیون، رادیو، روزنامه، مجلات و کتابها از مهم ترین و ملموس ترین آنها به شمار می آیند و به نظر صاحب نظران ارتباط روستائیان با این رسانه ها تأثیر زیادی بر آگاهی و بینش آنها خواهد داشت (کتیرلو، ۱۳۸۵، ص ۲۸).

نتایج حاصل از آزمون t در این تحقیق حاکی از آن است که میزان استفاده از رسانه ها وسایل ارتباط جمعی و همچنین مطالعه ی کتاب و مجلات و روزنامه در روستاهای دارا و فاقد صنایع تفاوت معناداری را نشان می دهد (جدول ۱۳).

جدول ۱۳- مقایسه میانگین میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی در روستاهای دارا و فاقد صنایع بومهن با استفاده از آزمون t واحد: ساعت در هفته

متغیرها	عنوان گروه	T	درجه آزادی (df)	سطح معناداری	انحراف معیار	میانگین
رادبو	A	۲.۵۵	۱۲۳	۰/۰۰۵**	۳.۲۷	۰/۸۵
	B	۲.۹۴	۱۰۶.۹۹	۰/۰۰۴**	۵.۶۱	۳/۲۵
تلویزیون	A	۲.۰۴	۱۲۳	۰/۰۴۵*	۲۱/۱۱	۲۳/۰۴
	B	۱.۱۴	۱۰۷.۸۳	۰/۰۴۹*	۸/۸۵	۲۶/۷۵
مطالعه روزنامه	A	۵.۰۰	۱۲۳	۰/۰۰۰**	۱.۱۲	۰/۲۲
	B	۵.۳۵	۸۶.۲۹	۰/۰۰۰**	۲.۹۵	۲.۳۴
مطالعه مجلات و کتاب	A	۳.۰۷	۱۲۲	۰/۰۰۳**	۱/۰۲	۰/۱۷
	B	۳.۲۵	۷۷.۲۱	۰/۰۰۲**	۳/۷۲	۱.۷۲

A: روستاهای فاقد صنایع B: روستاهای دارای صنایع ns: عدم معناداری * معناداری در سطح ۰/۰۵

** معناداری در سطح ۰/۰۱ منبع: مطالعات پیمایش میدانی، ۱۳۸۶

۸- میزان سواد

نتایج حاصل از تحقیق حاکی از آن است که بین میزان تحصیل سرپرست خانوار در روستاهای دارا و فاقد صنایع بومهن تفاوت معناداری وجود دارد گفتنی است که میزان تحصیلات همسر سرپرست خانوار نیز در دو گروه مذکور با احتمال ۹۹ درصد تفاوت معناداری را نشان می دهد.

جدول ۱۴- مقایسه میانگین میزان سواد در بین خانوار روستاهای دارا و فاقد صنایع بومهن با استفاده از آزمون t

متغیرها	عنوان گروه	T	درجه آزادی (df)	سطح معناداری	انحراف معیار	میانگین
میزان سواد سرپرست خانوار	A	۶.۴۸	۱۲۳	۰/۰۰۰**	۳.۹۸	۲.۲۱
	B	۶.۴۲	۱۲۱.۰۲	۰/۰۰۰**	۵.۲۷	۷.۴۳
میزان سواد همسر سرپرست خانوار	A	۵.۴۷	۱۲۳	۰/۰۰۰*	۳.۲۸	۱.۷۸
	B	۵.۲۵	۱۱۲.۲۹	۰/۰۰۰*	۵.۲۵	۶.۰۷
میزان سواد فرزندان	A	۰.۵۲۹	۱۲۳	۰/۰۵۷ns	۱۰.۲۵	۵.۹۵
	B	۰/۰۴۹	۸۰.۴۵	۰/۰۵۵ns	۱۲.۵۶	۷.۰۲

A: روستاهای فاقد صنایع B: روستاهای دارای صنایع ns: عدم معناداری * معناداری در سطح ۰/۰۵

** معناداری در سطح ۰/۰۱ منبع: مطالعات پیمایش میدانی، ۱۳۸۶

۹- خدمات بیمه ای

با ایجاد شهرک ها و نواحی صنعتی کارکنان واحدهای تولیدی تحت پوشش بیمه های بهداشتی و درمانی و به ویژه تأمین اجتماعی قرار گرفته اند و بر اساس مقررات موجود نمودن کلیه واحدهای تولیدی الزامی است. بر اساس مطالعات انجام شده حدود ۸۰/۱ درصد شاغلین در بخش صنایع در جامعه نمونه تحت پوشش بیمه قرار دارند. نتایج حاصل از تحقیق بیانگر آن است که حدود ۷۲/۱ درصد خانوارهای روستاهای دارای صنایع بومهن از خدمات بیمه ای برخوردارند در صورتی که فقط ۸ درصد خانوار روستاهای فاقد صنایع تحت پوشش بیمه هستند. این آمار برای تمامی امور بیمه ای اعم از درمانی، بازنشستگی، از کارافتادگی، حوادث و تکمیلی مصداق دارد.

۱۰- تأثیر در کیفیت مسکن روستایی

تأثیر ایجاد نواحی صنعتی در مناطق روستایی بر کیفیت مسکن روستایی را می توان از نظر مصالح مورد بررسی قرار داد. به طوریکه ۸۵/۲ درصد ساختمان های روستاهای دارای صنایع با مصالح مرغوب و از کیفیت مهندسی ایجاد شده اند در صورتیکه این رقم در روستاهای فاقد صنایع به ۴۹/۳ درصد می رسد.

۱۱- تأثیر در مساحت مسکن روستایی

بر اساس مطالعات میدانی انجام شده در این تحقیق این امر برای روستاییان جامعه نمونه کاملاً مصداق دارد و علاوه بر تفاوت های موجود بین کیفیت مسکن، مساحت آن در روستاهای دارا و فاقد صنایع تفاوت معناداری را نشان می دهد (جدول ۱۵) علاوه بر این طبق مطالعات میدانی ۸۹/۸ درصد از مسکن روستایی روستاهای دارای صنایع بیش از ۱۰۰ متر مربع بوده است که این رقم در روستاهای فاقد صنایع به ۴۲/۱ درصد می رسد.

جدول ۱۵- مقایسه میانگین مساحت مسکن در بین خانوار روستاهای دارا و فاقد صنایع بومهن با استفاده از آزمون t

متغیرها	عنوان گروه	T	درجه آزادی (df)	سطح معناداری	انحراف معیار	میانگین
مساحت مسکن (متر مربع)	A	-۲.۴۵	۱۲۳	*۰/۰۱۹	۱۹.۴۷	۷۶.۷۳
	B	-۲.۴۱	۱۲۳.۳۹	*۰/۰۱۸	۲۴.۱۸	۸۶.۲۴

A: روستاهای فاقد صنایع B: روستاهای دارای صنایع ns: عدم معناداری *معناداری در سطح ۰/۰۵
** معناداری در سطح ۰/۰۱ منبع: مطالعات پیمایش میدانی ۱۳۸۶

نتیجه گیری

صنایع کارگاهی روستایی از جمله بخش های مهمی است که باعث جذب صنایع کوچک در روستاها شده و موجب تقویت اقتصاد روستایی، رفع مشکل بیکاری، توزیع عادلانه درآمد در بین مناطق شهری و روستایی است. در تحقیق حاضر به منظور بررسی تأثیرات ایجاد صنایع روستایی و تأثیر آن در شاخصهای توسعه اقتصادی و اجتماعی بر حسب مورد ده روستای دارا و فاقد صنایع مورد آزمون و بررسی قرار گرفتند. نتایج حاکی از آن است که:

☑ شاخص های توسعه ی اقتصادی و اجتماعی (درآمد، کالاهای مصرفی، بیمه، مسکن، امنیت شغلی، انگیزه ماندگاری در روستا در جامعه نمونه (روستاهای دارا و فاقد صنایع) تفاوت معنی داری را نشان داده است.

☑ افزایش اشتغال و میزان کمی و کیفی شاخصهای توسعه، با توسل به صنایع کوچک روستایی امکان پذیر است و با توسل به این شیوه از راهبردهای توسعه ی روستایی است که می توان، بیکاران یا کم کاران را در روستاها ماندگار کرده و از مهاجرت آنها به شهرها تا حد امکان ممانعت به عمل آورد.



منابع و مآخذ

- ۱- اختر عبدالمجید (۱۳۸۳) صد سال عمران روستایی، ترجمه اسدالله زمانی، انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد.
- ۲- حسینی، عادل (۱۳۸۱) مدل‌های توسعه روستایی و تاثیر آن بر نواحی روستایی، انتشارات وحیدا.
- ۳- سازمان جغرافیایی ارتش (۱۳۸۶) فرهنگ آبادیهای کشور، استان تهران.
- ۴- سازمان مدیریت و برنامه ریزی (۱۳۸۴) مروری بر برنامه ها، استراتژیهای توسعه طی سالهای ۱۳۴۰ تا ۱۳۵۰، معاونت برنامه ریزی.
- ۵- شرکت شهرکهای صنعتی استان تهران (۱۳۸۶) شناسنامه شهرکهای صنعتی شرق تهران.
- ۶- طاهر خانی، مهدی (۱۳۷۹) نقش نواحی صنعتی در توسعه نواحی روستایی (مطالعه موردی، نواحی روستایی استان مرکزی)، فصلنامه ی پژوهش های جغرافیایی، دانشگاه تهران، شماره ۳۴.
- ۷- کثیرلو، محمد (۱۳۸۵) تاثیر و نقش رسانه ها در توسعه پایدار روستایی، انجمن جامعه شناسی روستایی ایران.
- ۸- کلانتری، خلیل (۱۳۸۰) برنامه ریزی و توسعه منطقه ای، انتشارات انوار دانش.
- ۹- گرگانی، سید علی (۱۳۸۶) درآمدی بر نظریه های توسعه روستایی، انتشارات نر علم.
- ۱۰- مطیعی لنگرودی، سید حسن (۱۳۸۰) اثرات اقتصادی - اجتماعی شهرکهای صنعتی در نواحی روستایی (مطالعه موردی، شهرک صنعتی مشهد، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۳۳)
- ۱۱- _____، مرادی، محمود (۱۳۸۴) جایگاه صنایع در فرآیند صنعتی سازی و توسعه روستایی بخش مرکزی شهرستان بیرجند، فصلنامه پژوهش های جغرافیایی.
- ۱۲- مهندسین مشاور راهرو (۱۳۸۵) راهبردها و سیاستهای توسعه ی روستایی در روستاهای استان مرکزی.
- ۱۳- مومنی، سید حسن (۱۳۸۵) شکل گیری و روند تحولات بافت روستایی با تأکید بر صنایع کوچک، مجموعه مقالات راهبردهای برنامه ریزی، شماره ۳۸.
- ۱۴- نجفی کانی، علی اکبر (۱۳۸۵)، بررسی و ارزیابی اثرات شهرکها و نواحی صنعتی در توسعه اقتصادی - اجتماعی مناطق روستایی نمونه موردی، شهرستان بابل، فصلنامه ی پژوهشهای جغرافیایی، شماره ۵۸
- ۱۵- نصیری، اسماعیل (۱۳۸۶)، پیامدهای زیست محیطی تأثیرات صنایع بر محیط زیست شهر بومهن، چهارمین همایش سالانه محیط زیست شهری، سازمان حفاظت محیط زیست.

- ۱۶- وزارت جهاد کشاورزی (۱۳۸۵) صنایع روستایی و رهنمودهایی برای توسعه، جلد اول.
- ۱۷- وزارت جهاد کشاورزی (۱۳۸۶) فرهنگ آبادیهای کشور، استان تهران.
- ۱۸- وزارت صنایع و معادن (۱۳۸۶) خلاصه وضعیت واحدهای صنعتی شهرستان تهران.
- ۱۹- وزارت صنایع و معادن (۱۳۸۶) گزارش وضعیت واحدهای کارگاهی - صنعتی شهر بومهن، جلد اول نوع فعالیتهای تولیدی.
- ۲۰- ورنون، راتن (۱۳۷۲) استراتژی توسعه روستایی در جهان سوم، انتشارات شمس .
- 21- Abraham, T(2004) Rural industries and rural industrialization London
- 22- Chad wilk, w(2007) spatial organization in Rural. Prentice – hall.
- 23- Cral, M(2007) Rural industrialization . journal of Rural reconstruction.
- 24- Pears, R(2007) location, development , industry, oxfords- Blackwell.
- 25- small, S(2006) A modern dictionary of geography . Arnold Blackwell.
- 26- wetize , R(2006) Regional planning for developing countries. Cambridge. mass.
- 27- [www.indusry](http://www.indusry.ir) Tehran .ir2007.
- 28- www.in.Tehran.irg2007.
- 29- www.sanayeh.2A.org.
- 30- Zamanch, A(2006) indusrtly and Rural development in developed country. New delhi.

